

P E N
N O R W A Y

Jin News Agency: “Kadının kalemiyle hakikatin izinde”

PEN Norveç Türkiye İddianame Projesi

Şerife Ceren Uysal

Yayımlanma tarihi: 25 Kasım 2021

Yazar Hakkında

Şerife Ceren Uysal İstanbul'da çalışmış bir insan hakları avukatıdır. 2015 yılından bu yana Çağdaş Hukukçular Derneği'nin genel merkez yönetici olan Ceren Uysal Avusturya'da 2016 Aralık'ında Dr. Georg Lebiszcak İfade Özgürlüğü Ödülü'ne layık görülmüştür. Kendisi Viyana Üniversite'nde Toplumsal Cinsiyet Master Programını sürdürmekte olup insan hakları hukuku bağlamı ile toplumsal cinsiyet sorunlarını odaklanmaktadır. Aynı zamanda Avrupa'da Demokrasi ve Dünya İnsan Hakları için Avukatlar (ELDH) örgütünün eş genel sekreterlik görevini sürdüren Ceren, 2021 yılı itibariyle PEN Norveç iddianame Projesi'nin rapor süpervizörlüğü görevini sürdürmektedir.

Jin News Agency, Türkiye’de kurulu bir Kürt kadın haber ajansıdır. Kurulduğu günden bu yana pratiğinin özgün yanları nedeniyle feminist medya kuramlarına göz ardı edilemeyecek bir katkıda bulunmaktadır. Esasında Türkiye’de Kürt kadın gazeteciliği uzun bir geçmişe ve birikime sahiptir ve tam da bu nedenle üzerinde durulması gereken özel bir alanı ifade eder. Zira söz konusu birikim ve tarih, Türkiye’de devlet baskısı ve şiddeti tarihinin kesişen boyutlarını ve kadınların bu baskı türlerine karşı kesintisiz süregelen direnme pratiklerini anlayabilmenin de bir aracıdır.

Jin News, Türkiye’de sadece kadınlar tarafından kurulan ve işletilen ilk haber ajansıdır ve bugün hala başka bir örneği yoktur. Dünya genelinde benzerlik kurulabilecek örnekler ise hem sınırlı hem de organizasyon şeması ve odak noktaları bağlamında Jin News örneği ile tam olarak örtüşmemektedir. Jin News’i diğer örneklerden ayıran birçok önemli organizasyonel nokta söz konusudur. Öncelikle Jin News bir kadın dergisi, gazetesi ya da herhangi bir basılı medya ürünü değildir. Aksine bir haber ajansı olarak örgütlendiği için aslen haberin dağıtımını hedeflemektedir. Bu tercih, sadece bir haberi kaleme alıp kayıt tutmanın ötesine geçmektedir. Zira burada aynı zamanda haberin diğer gazetelere dağıtımını yoluyla haber kaynağını ele geçirmek gibi bir eylem söz konusudur. Bir diğer önemli ayırıcı nokta ise kurulduğu günden bugüne kadar teknik kadrosundan muhabinine, şoföründen muhasebecisine kadar ajansın tüm çalışanlarının kadın olmasıdır.

Jin News’in odağı sadece toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan haberler değildir. Aksine ajans yaşamın her alanına ilişkin haber vermekte, ancak bu haberlerin sunumunu kesişimsel feminist bir perspektifle gerçekleştirmektedir. Tıpkı diğer karma veya ana akım haber ajansları gibi, Jin News’in haber içeriğinde de spor, sağlık, siyaset gibi geniş bir yelpazeyi görmek mümkündür. Ancak bu haberler okunduğunda ana akım ve eril habercilik anlayışı ile arasındaki devasa açığı da gözlemlenebilmektedir. Örneğin Jin News, soyisim kullanımını ataerkil düzenin yeniden üretiminin güçlü bir aracı olarak gördüğü için haber veya makalelerinde ismi geçen kişilerin soy isimlerinin tekrarlı

kullanımını reddeder. Yine ajans, hiyerarşik güç ilişkilerine karşı duruşunun bir sonucu olarak farklı kaynaklardan beslenen bu ilişkileri güçlendirip pekiştirecek manşetler atmaktan kaçınır. Herhangi bir gündemi yorumlarken kesişimsel feminizmin ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalındığı net bir şekilde izlenebilir. Bu anlamda sadece kadın ve LGBTIQ+'ların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden ileri gelen sorunlarına değil ama Kürt sorununa ekolojik konulara, sınıf ayrımından kaynaklı eşitsizliklere, çocuk haklarına özenli bir çizgide, bu konuları merkeze alarak habercilik yaptığı gözlemlenebilir. Yine haberlerini 5 ayrı dilde yayımlama tercihi dilbilimsel hakların da ajans için özel bir önemi olduğunu ortaya koymaktadır.

Ajansın websitesindeki "Medya Kritik" bölümü ajansın toplumsal tercihlerinin yansıması olduğu gibi esasında kesişimsel feminist gazeteciliğin temel ilkelerine giriş için bir rehber olarak da kabul edilebilir. Kadın katliamlarının nasıl haberleştirilmesi gerektiği, basın işlevi gibi birçok konu bu bölüm altında ve sıklıkla güncellenerek yayımlanmaktadır.

Jin News'in Takip Edilebilen Kısa Hikayesi

Türkiye'de iktidarın özellikle ifade özgürlüğünü hedef alan baskı ve sansür uygulamaları yaşamın her alanında yakıcı şekilde hissedilmekte. Jin News'in önceli Jin Ha'nın kuruluşunu takip eden yıllar, bu uygulamaların gözle görülür şekilde arttığı, boyut kazandığı ve toplumun ortak hafızasında ciddi travmalara neden olduğu yıllar olageldi. Jin News, ilk olarak Jin Haber Ajansı adı ile 2012 yılında kuruldu. 2015 yılına gelindiğinde Sur, Cizre, Nusaybin gibi önemli Kürt merkezlerinde ilan edilen hukuki dayanaktan yoksun sokağa çıkma yasakları, hem ülke tarihi hem de ajansın pratiği açısından çok önemli bir döneme işaret etmekte. Bu dönemde, ajans bünyesindeki kadın muhabir ve gazeteciler, gazetecilikte genel kabul gören cinsiyete dayalı işbölümüne karşı bir meydan okuma pratiği sergilediler. Zira aylarca neredeyse çatışmanın orta yerinde habercilik yaptılar. Temmuz 2016'daki darbe girişimi ve olağanüstü hal ilanı da ajans için bir diğer önemli

sürece işaret etmekte. Ajans [o dönemki ismiyle Jin Ha], terör faaliyetlerine karışma iddiaları üzerine 29 Ekim 2016'da yayımlanan bir olağanüstü hal kararnamesi ile kapatıldı. 29 Ekim, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün olup, bir Kürt kadın haber ajansının bu tarihte kapatılmasının sembolik bir anlam taşıdığı açık ki görmezden gelinemez.

Bu kapanmanın ardından ajanstaki kadınlar bir online gazete kurmaya karar verdiler ve böylece 2017 yılında Jin Ha'nın bir ardılı yahut kız kardeşi olarak Gazete Sujin kuruldu. Ancak bu gazete de 25 Ağustos 2017'de bir OHAL kararnamesi ile kapatıldı. Bu kez Eylül 2017'de gazeteciler ajansı Jin News adı altında yeniden kurdular. Jin News bugün hala aktif; ancak orada çalışan gazeteciler elbette türlü türevli baskı ile karşı karşıya.

Hafıza, Gazetecilik ve Jin News

Barbie Zelizer, gazeteciliği ve hafızayı "iki uzak kuzen" olarak tanımlar:

Hafıza ve gazetecilik birbirinden uzak iki kuzene benziyor. Birbirlerinin varlığından haberdardırlar, zaman zaman birbirleri ile ortak çevrelerini tanırlar ve birbirlerine bağımlı görünmeden otonom fenomenler olarak hızla ilerlerler. Ve yine de hiçbiri, diğeri bir zemini işgal etmeden optimum işleyişe ulaşamaz, tıpkı gazeteciliğin kamusal olayları anlatışını bağlam içinde konumlandırmak için hafıza çalışmasına ihtiyaç duyması gibi, hafızanın da geçmişin en kamusal taslaklarından birini sağlamak için gazeteciliğe ihtiyacı vardır.ⁱ

Jin News'in tüm pratiğinde kolektif belleğe önemli göndermeler olduğu görülebilir. Hatta Zelizer'in "iki uzak kuzen" nitelemesinin aksine Kürt kadın gazeteciliği ile hafızanın ilişkisi daha yakın bir yerden, örneğin bir kız kardeşlik ilişkisi olarak okunabilir. Jin News'in [Jin Ha adıyla] kuruluş tarihi ve yeri dahi bu örnekler arasında sayılabilir. Ajans 8 Mart 2012'de Diyarbakır'da kurulmuştur. Diyarbakır'ın kuruluş yeri olarak seçilmesinin elbette birçok başka pratik nedeni olabilir. Ancak burada şehrin tüm Kürt halkı açısından taşıdığı tarihsel

ve sosyo-politik anlamın etkisi olmadığı düşünülemez. 8 Mart tarihi ise doğrudan tüm dünya kadınlarının kolektif hafızası ile ilişki kuran sembolik bir referanstır. Tek başına bu iki tercih (kuruluş yeri ve tarihi), kurucu kadın gazetecilerin eylemlerini gerek Kürt ulusal mücadele tarihi gerekse feminist mücadele tarihiyle bağlı kabul ettiklerini ortaya koyuyor. Hafızaya yapılan göndermeler bu örnekle sınırlı değildir. Örneğin ajansın yayımladığı çeşitli haber yahut makalelerde, Jin News'in 2006 yılında İran ordusu tarafından Türkiye-İran sınırları arasında öldürülen kadın gazeteci Ayfer Serçe'nin hayalinin vücut bulması olduğuna atıf yapıldığı görülür. Jin Ha'dan Jin News'e gelen yıllar içerisinde bu atıftaki ısrar sadece katledilmiş bir kadın gazeteciyi onurlandırmak sınırında okunamaz. Bu aynı zamanda bir baskı biçimi olarak görülmesi gereken hafıza kaybı dayatmasına yahut unutmaya zoruna karşı bir direniş biçimidir.

Jin Ha, Jin News adı altında yeniden kurulduğunda yayımlanan "hakkımızda" yazısı hafızayla kurulan ilişki bağlamında özellikle çarpıcıdır:

Kadınlara, çocuklara, LGBTİ'lere, doğaya, canlıya, belleğe, kimliğe ve halklara saldıran erkek-devlete ve eril tahakküme karşı yazdığımız her haberin öznesiyiz.

Aynı miras, aynı birikimle... Kadın yazını, kadın sözünü ve gazeteciliğini kalıcı kılmak isteyen Rosa Lüksemburg, Zabel Yaseyan, Gurbetelli Ersöz, Emma Goldman, Virginia Woolf, Ayfer Serçe, Ulrike Meinhof, Zeynep Erdem, Deniz Fırat ve Nüjriyan Erhan gibi kadınlardan devraldığımız inançla, bizden önceki kadınların "Erkekler ne hüküm verir demeden yazmaya devam edeceğiz" sözünü yineliyoruz. Vardık, varız, var olacağız!ⁱⁱ

Jin News bünyesindeki kadın gazetecilerin kendilerini tarihsel bir sürekliliğin temsilcisi olarak gördükleri açıktır. Hakkımızda bölümünde atıf yapılan isimlerden de anlaşılacağı üzere, bu sadece gazeteciliğin tarihsel mirasını taşıma iddiası da değildir. Aksine ister edebiyat, sanat alanında olsun ister aktif siyaset alanında kadın sözünü kalıcı kılma mücadelesinin tarihsel mirasını taşıma iddiası burada açıkça öne çıkmaktadır. Bu

noktada artık kolektif hafıza bir direniş ve var olma aracıdır. Bu tür bir konumlanış gazetecilik faaliyeti ile birleştğinde ortaya çıkan sonuç eril tahakküm altındaki tüm anlatıların ve bir anlamda tarihin yeniden yazımıdır. Bu, aynı zamanda anlatının üretim sürecine de açık bir müdahaledir.

“Kadının kalemiyle hakikatin izinde” olma iddiası ile geçmiş, bugün ve gelecek arasında kurulan bu bağ, kadının ifade özgürlüğüne katkı sunmanın yanında kadınların dışında bırakıldığı tarihin yeniden yazılmasına da katkı sunacaktır. Söylemekte beis yok, bu çaba sadece gazeteci kadınların değil bütün kadınların sesini güçlendirecektir.

ⁱ Zelizer, Barbie. (2008), ‘Why memory’s work on journalism does not reflect journalism’s work on memory’, *Memory Studies*, Vol. 1(1), Sage Publications, sf. 79.

ⁱⁱ <http://jinnews16.xyz/Hakkimizda>